

راهکارهای عملی
برای تبدیل نذرهای نمادین
به جریان‌های تخصصی و اثرگذار

گره‌گشایی‌های ماندگار

تبارشناسی یک مفهوم؛ از متون دینی تا مکاتب سکولار

دکتر امیری گنجه در آغاز این گفت‌وگو، بحث را از ریشه‌های تاریخی نذر آغاز کرده است و می‌گوید: نذر اجتماعی پدیده‌ای نیست که تنها در سنت‌های دینی ما ریشه داشته باشد، بلکه در دنیای غرب و حتی جوامع سکولار نیز تحت عنوان «مساعدت‌های اجتماعی» و «مسئولیت اجتماعی» به شکلی ساختار یافته وجود دارد. او اضافه می‌کند: در متون دینی ما، نذر به عنوان یک عمل عبادی جایگاه ویژه‌ای دارد، اما در دنیای سرمایه‌داری نیز مکاتبی همچون کارکردگرایی، نذر را به عنوان ابزاری برای پوشش شکاف میان اغنیا و فقرا می‌بینند. در واقع، چه از نگاه جامعه‌شناسی دینی به مسئله بنگریم و چه از دریچه اومانیزم و انسان‌مداری در غرب، نذر اجتماعی یک «دین اجتماعی» است؛ یعنی نوعی اعتقاد به هم‌نوع که باعث می‌شود افراد، بخشی از توان خود را برای پایداری کل سیستم هزینه کنند.

چرا ساختارهای دولتی در نذر شکست می‌خورند؟

یکی از بخش‌های صریح و انتقادی صحبت‌های دکتر امیری گنجه، نقد ورود نهاد‌های دولتی به حوزه نذر است. او با اشاره به تجربیات تاریخی کمیته‌های امداد و نهاد‌های مشابه می‌گوید: نذر اجتماعی با دستورالعمل‌های دولتی شکل نمی‌گیرد. وقتی ساختاری دولتی می‌شود، مردم به لحاظ ذهنی آن را به عنوان وظیفه دولت تلقی می‌کنند و نه یک کنش داوطلبانه. نتیجه این می‌شود که ساختمان‌ها عریض و طویل می‌شوند، اما وضعیت فقر تغییر چندانی نمی‌کند. او ادامه می‌دهد: مادر ایران با عملکرد غلط ساختارهای نذر اجتماعی مواجهیم. بسیاری از قرض‌الحسنه‌ها که به نام ائمه اطهار^(ع) ایجاد شدند، به دلیل نبود تخصص و شفافیت، یا به ورشکستگی رسیدند یا به نهادی برای سوءاستفاده‌های شخصی تبدیل شدند. این یعنی انحراف؛ یعنی ایجاد یک ذهنیت منفی در جامعه که باعث می‌شود اعتماد عمومی نسبت به مفهوم نذر خدشه دار شود.

دکتر حسین امیری گنجه
جامعه‌شناس و پژوهشگر
حوزه آسیب‌های اجتماعی

مریم احمدی! در هیاهوی زندگی مدرن، وقتی صحبت از نذر، به میان می‌آید، ذهن ما ناخودآگاه به سمت سنت‌های دیرینه می‌رود؛ دیگ‌های نذری، سفره‌های اطعام و نیت‌هایی که در خلوت دل با معبود بسته می‌شوند. اما در این میان، یک پرسش حیاتی مغفول مانده است: آیا نذر می‌تواند فراتر از یک آیین شخصی، به یک سازوکار نجات بخش اجتماعی تبدیل شود؟ آیا می‌توانیم از ظرفیت‌های نهفته در نیت‌های خیرخواهانه مردم، برای ترمیم شکاف‌های طبقاتی و ساختن ساختارهای پایدار استفاده کنیم؟ این پرسشی است که ما را به گفت‌وگو با دکتر حسین امیری گنجه، جامعه‌شناس و پژوهشگر حوزه آسیب‌های اجتماعی کشانده است. او معتقد است نذر اجتماعی، نه یک انتخاب، بلکه ضرورتی برای بقای انسجام در جامعه امروز ماست.